

СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

УДК 930.1 (477)

МЕТАФІЗИКА УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕЇ: В СОФІОЛОГІЧНОМУ КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

© Аксьонова В. І.

Льотна академія національного авіаційного університету (Кропивницький, Україна),
E-mail: sklo_iz@ukr.net, ORCID 0000-0001-9615-9339

Анотація. В статті представлено метафізичне розуміння національної ідеї, яке відображує події, концепції, мрії дуже важливі для того, щоб залишатись на позиції «об'єктивного спостерігача» творчості духовних корифеїв. Адже хода української політичної нації є живий, творчий процес, завдяки громадського осмислення метафізики історії; софіологічний контекст реформування освітнього простору можна зрозуміти адекватно лише тоді, якщо ти сам особисто задіяний в цьому. **Головна мета статті** – з'ясувати: в якій мірі метафізична рефлексія національної ідеї може загальмувати спроби вульгарного переключення пошуку істини або призвести до її ренесансу в Україні. **Методологія** передбачає, що позитивна відповідь, щоб бути повною та завершеною, можлива тільки тоді, коли детально продумані онтологічно-гносеологічні, трансцендентні та всі інші питання, пов'язані як з софіологією, так і з експлікацією відповідного феномену реформування освітнього простору. **В основі дослідження** представлено такі завдання: відзначити, яке значення для цивілізованого націотворення має творчість окремих видатних особистостей – **корифеїв** духовної культури, доля, життя, спадщина яких виступає, так би мовити, дороговказом на шляху історичної ходи етно-націогенезу та освітоцентризму, як універсальному змісту. В дослідженні постійно звертається увага до осмислення та інтерпретації їх особливої спадщини, задля розуміння логіки свободи і духу націотворення, сенсу та спрямованості культурно-історичного процесу взагалі, оскільки без цього не можна реконструювати процес вибудовування ідеальної української державності – зокрема у душі цивілізаційних принципів європейської свободи. Тому у **висновку** зазначено, в якому саме значенні нами використовуються слова «свобода», «шляхетність», «плебейство»; і така експозиція проблеми має стати **підґрунтям** для подальшого дослідження шляхів досягнення «історичного компромісу» (українофілів і русофілів, західників і слов'янофілів, лівих і правих, козакофілів і центристів тощо) всіх тих, хто намагається еволюційно подолати всі провінційні вади минулого.

Ключові слова: постнекласичні символи, метафізика історії, національний дух, національне виховання, українська ідея, націєтворення, освітогенез.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність теми нашого дослідження у тому, щоб з'ясувати: в якій мірі метафізична рефлексія національної ідеї може загальмувати спроби вульгарного переключення пошуку істини або призвести до її ренесансу в Україні. Ми передбачаємо, що позитивна відповідь, щоб бути повною та завершеною, можлива тільки тоді, коли детально продумані онтологічно-гносеологічні, трансцендентні та всі інші питання, пов'язані як з софіологією, так і з експлікацією відповідного феномену реформування освітнього простору (П. Могила, Г. Сковорода, М. Гоголь, Т. Шевченко, І. Франко). Історична нація, що виникає в результаті цілісного етносоціального процесу розвитку власної ідеї лицарського служіння

національній гідності, конкретизує дух соціотериторіального утворення, оскільки об'єктивно відображує якості автохтонів, що спільно з нацменшинами створюють та доказують свою присутність як окремого духовного суб'єкта – «тіла Божого» (М. Бердяєв, В. Воронокова, М. Гайдеггер, О. Халапсіс) як окремої істоти в межах локальних та міжнародних відносин. Метафізично-індуктивна експлікація національної ідеї покликана допомогти всебічному аналізу окремого земного часу, - часово-просторової форми буття, що узагальнює світоглядний аспект соціально-етнічних явищ, як дефініційне відображення етно-соціальних змін [1]

Ще з часів Сократа, Платона й Арістотеля, діалог універсалій «першої філософії» духовна еліта соціуму з'ясовує, як її гуманістичний дискурс, що постає як ідеальна єдність

об'єктивних патріотичних властивостей соціуму, людини та культури тощо. З цим суб'єктно-об'єктивним феноменом пов'язано багато проблем соціального пізнання, чи не найголовнішою з яких є проблема об'єктивності дослідження освітнього простору, як одного з пріоритетів націогенезу.

Мета та формування цілей статті (постановка завдання). Розробку даної проблеми автор вважає за доцільним вести в контексті **постнекласичної метафізики**, концептуальна версія якої вперше була запропонована видатними філософами, що намагаються з'ясувати змістовні ознаки національних ідеалів, включаючи академічні свободи України, які розповсюджують цей сенс у громадських та наукових спільнотах. Метафізика української ідеї розглядається у межах відповідної софіологічно-синергетичної парадигми, тобто в аспекті самоорганізації наукової проблематики, одним із теоретичних аспектів якої є дух її світорозуміння освітнього простору, як етносоціальний контекст реформування сучасної України [2].

Треба чесно визнати, що в силу неоднорідності соціально-територіальних сукупностей, фактично неможливо забезпечити повну та усебічну об'єктивність дослідження софіологічних проблем, коли перманентно загострюються взаємини носіїв різних типів національного духу. Але й цілком відмовитись від таких досліджень також неможливо, бо треба узгоджувати взаємини носіїв духу: патріотів, націоналістів, націо-нігілістів. Що ж робити? Ми пропонуємо наступну стратегію. Треба знайти такі риси соціального буття та його відображення у душі історичного етносу, які б виступали як інваріанти історичного буття взагалі, і, щоб штучно не принижувати «нащадків» тих чи інших духовних традицій [3].

З'ясуємо ступінь впливу цих рис на розвиток вищих ідеалів відповідних змін історичного етносу. Потім нас передусім цікавить, чи цей вплив, врешті-решт, позитивний, чи негативний. Оскільки в житті, наприклад, малоросійського етносу присутні різні тенденції, які репрезентують і позитивну, і негативну тенденцію розуміння онтологом метафізики духу та діалектичні колізії громадської боротьби носіїв протилежних рис, треба з'ясувати, як саме ця боротьба відбувається – її наслідки. Наприклад, боротьба за національне визволення буде по-різному інтерпретуватись політиками - в залежності від того, чи належить інтерпретатор до поневоленого, чи до імперського народу. Те, що є героїзмом для одного, може бути злочином,

бандитизмом та змовництвом для іншого... тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спираються автори. З проблемами, які розглядаємо, частіше стикаються історики, але й соціальних філософів ця «чаша» не оминає, зокрема тоді, коли вони нехтують метафізикою. Зважаючи на те, що суспільна (в тому числі – національно-визвольна) боротьба здійснюється через зіткнення інтересів носіїв різних ціннісних орієнтацій (В. Аксьонова, О. Базалук, В. Воронкова, О. Дзьобань, М. Максименюк, О. Соснін,). Можна побудувати певну онтологічну схему трансформації малоросійського етносу в українську політичну націю, відповідно до якої висвітлюються дії окремих особистостей, що сприяють розвитку еволюційних форм саморегуляції слов'яно-православного буття, або ж, навпаки, заважають об'єктивним потребам розвитку автохтонного етносу, оскільки не можна волюнтаристські нехтувати ні українським духом, ні його отриманням як аксіологічною інтерпретацією (В. Кремень).

Схоластика класових чи націоналістичних детермінантів у метафізиці тільки зараз не сприймається догматично, що довели наші сучасники все більш відверто й цивілізовано в національній ідеї. Нібито постмодернізаційна динаміка національного буття ще на межі встановлення інформаційно-комунікативних відносин обумовила кризу первісного суспільства, бо почала залежати від економічних детермінантів, обумовлюючи і в новітній час (другорядний) сенс ціннісно-цивілізаційних чинників, що зафіксувала навіть пасіонарна теорія етогенезу як природного ентропійного чи ноосферного зняття викривлення соціокультурного процесу. Тому все це своєю спадщиною зміг «вписати» В. Вернадський у ноосферогенез, і, обумовивши те, як діє патріотично-еволюційний дух націогенезу (постнекласичного розуміння духу істини), що виявили спільноти сучасних вчених [4].

Виклад основного матеріалу.

Національний дух у своїй сутності – примірник втілення трансцендентної енергії об'єктивного духу, як потенційна «сила логосу..., завдяки категоричному імперативу». Рухаючись далі, дух отримує ще один тип енергії – софійний, опісля – сутнісний, той, який утворює єдність надії й нації при всій зміні іпостасей буття, з різницею тих же моментів, енергії та єйдосу, що відповідає рівню національного буття, як символічний тип реальності навіть художнього

Метафізика української ідеї: в софіологічному контексті реформування освітнього простору

твору, - є аналог «під сигнатурою Софії» взаєморозуміння національних спільнот (С. Кримський). Подальша хода метафізики надії символізує живу творчість, що призведе поступово до усвідомлення духу слов'яно-православної цивілізації, як метафізичної ідеї речі попри духу тоталітаризму (М. Бердяєв, Д. Донцов, І. Ільїн).

Суверен-філософи проти всюдисущої цензури змушені були використати весь свій дипломатичний талантизм, навіть і свою езопівську мову. За власним маленьким світоглядним поглядом на сутність буття. Вони показали «світло» гуманістичного світу та рівень цивілізованості української ідеї, щоб конституювати дух самостійної держави, - завжди народжувало, спроможні на поступову реалізацію, але у дусі власних метаморфоз «іншого світу» [5].

У дискусії навколо праворадикальної концепції Івана Ільїна (1925 р.) (яку, не згадуючи автора, по своєму доповнив у книзі «Націоналізм» Дмитро Донцов) (1926 р.). Ще в кінці 20-х – початку 30-х років ХХ ст. різні сили української еміграції відстоювали моральний, або аморальний сенс національної ідеї, тобто у руслі деяких проявів ревізії її метафізичних підстав. Філософи-націоналісти діяли навіть на користь тимчасовим тактико-ситуативним обставинам поточного моменту (обожнюючи становлення націоналістичних рухів, і, «людину-масу» та спокусливі дії ватажків радикальних угруповань). Патріоти-еволюціоністи вчасно «вдарили на сполох» коли почалося обожнювання праворадикальної моделі тощо.

Методологія розвитку цивілізованої політичної нації допомагає позитивному тлумаченню європейської ролі самосвідомості українського народу і в критиці різноманітних ідеологем, - націонал-нігілізму чи націонал-егоїзму своїх впливових регіональних представників, духовної еліти. Софіологічно все це створює багатоскладову духовну структуру, щоб подолати етноархаїчні міфологеми, як «попіл минулих епох» (Ж. Жорес). Національне в метафізиці осмислює міфологію духу поетичного феномену, зокрема у Т. Г. Шевченка, взагалі як діалогову метасофіологію – поетично-мистецького мислення.

Дійсна *творчість* – це аналог творчості з *нічого* Вічносущого. (про це казав ще М. Бердяєв), а тому вона повинна *додаватись* до наявної сили Вічносущого, а не вилучатись з нього. Тобто, у Вічносущому, - відображується сенс понять «Пан і Хазяїн» – аналог вищого

Творця – (є пануюча домінанта особистості) міркує, як *збільшити* і *збагатити* Вічносуще. «Приймак» (є другорядна постать у взаємовідносинах з пануючою домінантною особистістю) – як «тваринна тень Господаря, - намагається відійти (злукавити), *проіснувати* за рахунок *суцього*. В цьому проявляється онтологічна глибина **метафізично-екологічної проблематики** (яку гарно зрозумів у ХХ ст. В. Вернадський («Біосфера і ноосфера») А. Макаренко («Педагогічна поема») і В. Сухомлинський («Серце віддаю дітям», «Народження громадянина»).

Справжній патріот-козакофіл не буде знищувати навколишнє середовище заради сьогоденної вигоди, лише Приймак (Орендар, Гість, Завойовник) буде дивитись на феномен «*Я і природа*» лише як на деякий невичерпний (зараз) ресурс. Постнекласична метафізика в суперечках Господаря і Приймака відображує принципове відчуження духу шляхетності від плебейства (малоросійська меншовартість) - фіксує онтологічний момент і його агресивно-охлократичний стан (другорядний), бо тут й є принциповий момент буття, що відрізняє пасіонарну цілісність (від свавілля антихристиянізму) в цьому патріотичної особистості [6]

Варто відзначити, що для цивілізованого націотворення особливе значення має творчість окремих видатних особистостей – **корифеїв** духовної культури, доля, життя, спадщина яких виступають, так би мовити, дороговказом на шляху історичної ходи етно-націогенезу та освітоцентризму, як універсальному змісту. Тому в дослідженні ми постійно до них звертаємось, осмислюючи та інтерпретуємо, особливо їх спадщину задля розуміння логіки свободи і духу націотворення, сенсу та спрямованості культурно-історичного процесу взагалі, оскільки без цього не можна реконструювати процес вибудовування ідеальної української державності – зокрема у дусі цивілізаційних принципів європейської свободи [7].

Особливої гостроти ця дилема набуває в випадку, коли історичний етнос не має потужної власної держави чи її вільне становлення (за непорозумінням еліт) історично утруднюється. Чи вистачить представникам аристократичної ланки сили (передусім, сили національного духу) відстояти право всіх громадян на вільне державотворення, попри гасла націоналістів на власне монополізування становлення європейського вектору історичного буття, чи вони визнають за краще зрестись правил цивілізованої – за європейськими нормами -

боротьби (а тому – і нерідко втрачають права на легітимний захист своєї гідної власної долі), розчинившись в «людині-масі» чи капітулюючи перед труднощами (або опинившись за кордоном в іншокультурному середовищі) [8]. Це залежить від прагнення духовної еліти до **свободи**, до вміння звичайних громадян розрізняти носіїв істини від «вовків у овечій шкурі», - тобто критерієм патріотизму стає вміння відважно осуджувати дух плебеїв, екстремізм і софістику [9].

Звісно ж, як і в попередній «дихотомії» (свій-чужий), така ідентифікація патріотів (та їх імітаторів) зачіпляє чинний націоналізм та його аморальних адептів –прихильників суто плебейського націократизму.

З протиставлення в етносоціальних відносинах Пана (шляхетність, що базується на свободі особистісного волевиявлення) та Раба (сучасне плебейство, що походить від охлократизму, конформізму, від пріоритетів матеріальної користі) впливає і ще одна дихотомія, споріднена, але не тотожна першій. Це дихотомія **Хазяїна** (Господаря) та **Приймака** (Орендаря). Хазяїн відчуває відповідальність за власне обійстя, Приймаку це не потрібно. Хазяїн розраховує на наступні покоління, Приймак – лише на своє власне земне життя (для нього принцип «Після нас – хоч потоп!» цілком природній, і він навіть не збагне, що хтось може сприймати світ інакше чи у вимірі вищих ідеалів Вічносущого) [10].

Відмітимо: кожен історичний етнос має право на існування на власній землі. Але політичні еліти (інші, - автохтонні етноси) далеко не завжди визнають за ним це право, а тільки ж навіть коли він виборює це право, попри екстремістам чи носіям правового національного нігілізму. Тому своє право на існування, яке реалізує хід націєтворення, етнос повинен *вибороти* в той чи інший спосіб. Якщо етнос програв (маючи незначний рівень державної, політичної та ін. підтримки соціуму), йому нікого не потрібно в цьому звинувачувати

(ні жидів, ні ляхів, кацапів...), окрім себе самого, оскільки не зміг висунути тих діячів, що адекватно розтлумачити поради корифеїв, що мають розуміти користь створення політичної нації, тобто відтворення духовної еліти, яка бере відповідальність за ходу еволюційних змін, оскільки має правильно розуміти метафізику національного духу [11].

Висновки

Бездуховний етнос завжди зникає з історичної сцени («погібоша акі обри», - підкреслював Нестор-літописець), а його (уламки) носії вимушено увійдуть до інших, більш життєздатних етнічних і етносоціальних утворень, що схильні створити політичну націю, тобто мають відповідальність діяти у душі вищих ідеалів буття. Але поки етнос живий, тобто є носії культури й подвигу, він повинен постійно стверджувати своє пасіонарне місце у цьому світі, завжди силою духа, а коли й силою зброї, але завжди зброєю толерантності, правди, справедливості. Окремі, тобто класократичні, націократичні (фундаменталістські) або фемінократичні спокуси та спроби, паплюжити пасіонаріїв духовної еліти, є історичним нонсенсом, бо волюнтаристські вчинки його плебейських представників можуть лише тимчасово зміцнювати етнос на тлі націоналістських примх, - результат відомий – знесилюється весь його демократичний поступ, оскільки сепаратистско-провінційний (оксамитовий, помаранчевий...) революціонізм, - по всіх усюдах є атавізмом, гальмуючим еволюцію націєтворення, в Україні тощо.

Саме в цьому значенні нами використовуються слова «свобода», «шляхетність», «плебейство»; а така експозиція проблеми має стати **підґрунтям** для подальшого дослідження шляхів досягнення «історичного компромісу» (українофілів і русофілів, західників і слов'янофілів, лівих і правих, козакофілів і центристів тощо) всіх тих, хто намагається еволюційно подолати всі провінційні вади минулого.

Список використаних джерел

1. Аксьонова В.І. Видатний український педагог і «Дон Кіхот Запорізький» - Антон Макаренко. *Проблеми емпіричних досліджень у психології*. Київ. 2017. С. 123-130.
2. Бердяев Н.А. Самопознание (Опыт философской автобиографии). М.: Книга, 1991. 447 с.
3. Воронкова В.Г. Гуманізація освіти, науки, політики, влади, суспільства // Ін-т вищої освіти АПН України, Нац пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. №1-2(7). С. 204-220.
4. Дзьобань, О. П., Соснін, О. В. Інформаційна безпека: нові виміри загроз, пов'язаних із інформаційно-комунікаційною діяльністю. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя. 2015. Вип. 61. С. 24-34.
5. Кивлюк О.П. Освітня культура інформаційного суспільства в контексті глобалізаційної реальності. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя. 2016. Вип. 67. С. 225-232.

6. Мельник В.В. «Аксиологічний поворот» сучасної філософії від культури як буття до буття культури. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя. 2015. Вип.63. С. 208-217.
7. Олексенко Р. И. Философия, мировоззрение и мораль современного предпринимателя как составная экономика-социального развития общества. *Социосфера: науч.-метод. и теор. журнал*. 2013. № 1. С. 31-37.
8. Олексенко Р. Економічна освіта в системі підготовки особистості до самостійного життя та творчості [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ird.npu.edu.ua/files/oleksenko.pdf>
9. Олексенко Р. Економічна освіта і виховання як засоби розвитку світоглядних засад сучасного підприємництва. *Вища освіта України*. 2013. № 4. С. 80–83.
10. Резанова Н.О. Соціально-філософський концепт інновації як фактор соціальних перетворень. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя. 2013. Вип. 55. С. 235-247.
11. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления. М.: Республика, 1993. 447 с.

REFERENCES

1. Aksonova, V. I. (2017) Outstanding Ukrainian teacher and Don Quixote of Zaporozhie. K., Gnosis, 123-130 [in Ukrainian].
2. Berdyaev, H. A. (1991). Self-knowledge (Experience of Philosophical Autobiography). M.: Book, 447 s. [in Russian].
3. Voronkova V.G. *Humanization of education, science, politics, power, society //Institut higher education APs of Ukraine, National ped. UN-t. M. P. Drahomanov, K.: Publishing House of the NEC name M. P. Dragomanov National Pedagogical University, 2008. №1-2 (7). 204-220 [in Ukrainian].*
4. Dzoban, A. P. And Sosnin, A. V. (2015). Information security: new dimensions of threat-related information and communication activities. *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhia State Engineering Academy. Zaporizhzhia. Issue 61. 24-34 [in Ukrainian].*
5. Kivliuk O. P. (2016). Educational culture of the information society in the context of globalizacijnói reality. *Humanitarian bulletin Zaporizhzhia State Engineering Academy. Zaporizhzhia. Issue. 67. 225-232 [in Ukrainian].*
6. Melnik, V. V. (2015). Aksiológichnij "twist" of the modern philosophy of the culture as being the genesis of culture. *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhia State Engineering Academy. Zaporizhzhia. Issue 63. 208-217. [in Ukrainian].*
7. Oleksenko, R. (2013). Filozofía, mirovozzrenie s morals sovremennogo predprinimatelâ how sostavnaâ èkonomiko-socialnogo development society. *Sociosfera: nauč-method. and teor. magazine. № 1. 31-37 [in Russian].*
8. Oleksenko, R. (2013). Education in the system of preparation of individual for independent life and creativity [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ird.npu.edu.ua/files/oleksenko.pdf> [in Ukrainian].
9. Oleksenko, R. (2013). Philosophy, worldview and the morality of the modern entrepreneur how to sklavdova sociaolno-ekonoimčnogo development. *Higher education in Ukraine. № 4. 80–83 [in Ukrainian].*
10. Rezanova, N. O. (2013). Socio-philosophical concept of innovation as a factor of social transformation. *Humanitarian bulletin Zaporizhzhia State Engineering Academy. Zaporizhzhia. Issue. 55. 235-247 [in Ukrainian].*
11. Heidegger, M. (1993). Time and Being: Articles and Speeches. M.: Republic. 447 s. [in Russian].

AKSENOVA, VIRA - Candidate of Philosophy, assistant professor of professional pedagogics and social-humanitarian sciences department of Kirovograd Fliht Academy of the National Aviation University (Kropivnitsky)
E-mail: sklo_iz@ukr.net, ORCID 0000-0001-9615-9339

METAPHYSICS OF UKRAINIAN IDEAS: IN THE SOPHIOLOGICAL CONTEXT OF THE REFORM OF EDUCATIONAL SPACE

Abstract. Urgency of the research. The article presents the metaphysical understanding of the national idea, which reflects events, concepts, dreams are very important in order to remain on the position of "objective observer" in the work of spiritual coryphaeus. After all, the course of the Ukrainian political nation is a vibrant, creative process, due to public understanding of the metaphysics of history. **Target setting:** The sophical context of the reform of the educational space can only be understood adequately if you yourself are personally involved in this. The main purpose of the article is to find out: to what extent the metaphysical reflection of a national idea may slow down attempts to vulgarly distort the search for truth or lead to its renaissance in Ukraine. **Actual scientific researches and issues analysis.** The methodology suggests that a positive answer to be complete and complete is only possible if detailed ontological-epistemological, transcendental and all other questions related both to the sophistry and the explication of the corresponding phenomenon of reforming the educational space are possible. In the basis of the research the following tasks are presented: to note, what significance for the civilized nationalization is the creativity of some outstanding personalities - the leaders of the spiritual culture, the fate, life, whose legacy acts, so to speak, a guiding way towards the historical course of ethno-nationalogenesis and enlightenment, as a universal content. **Uninvestigated parts of general matters defining, research objective.** The study constantly focuses on the comprehension and interpretation of their special heritage, in order to understand the logic of freedom and the spirit of nation-building, the meaning and orientation of the cultural-historical process in general, since without it it is impossible to reconstruct the process of building a perfect Ukrainian statehood, **The research objective:** in particular in the spirit of the civilizational principles of European freedom. **Conclusions.** Therefore, in the conclusion it is noted, in what exactly we

mean words "freedom", "nobility", "plebeianism"; and such an exposition of the problem should be the basis for further study of ways to achieve a "historic compromise" (Ukrainophiles and Russophiles, Westerners and Slavophiles, left and right, cozacophiles and centrists, etc.) of all those who are trying to evolutionally overcome all provincial failings of the past.

Keywords: *post-classical symbols, metaphysics of history, national spirit, national education, Ukrainian idea, nation-building, education genesis.*

Стаття рекомендована до публікації д.філософ.н., проф. Воронковою В.Г.

Надійшла до редколегії: 12.12.17 р.

Прийнята до друку: 17.12.17 р.

Аксьонова Віра Ігорівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри профпедагогіки і соціально-гуманітарних наук Льотна академія НАУ 25031 Україна, м.Кропивницький, вул. космонавта Попова, 9, корп. 2, кв. 96

E-mail: Sklo_iz@ukr.net, ORCID 0000-0001-9615-9339